

ÜNİTE VI

İÇİNDEKİLER

1. Michel MONTAIGNE – Alışkanlık
 - A. Okuduğu metni anlama ve çözümleme
 - B. Söz varlığını zenginleştirme
 - C. Sözcükleri cümlede farklı görevlerde (isim, sıfat, zarf vb.) kullanma
 - Ç. Fiiller ve fiillerde kişiler
 - D. Fiil ve isim arasındaki temel farklar
2. Hayalî Küçük Ali – Karagöz
 - A. Okuduğu metni anlama ve çözümleme
 - B. Okuduğu metni değerlendirme
 - C. Söz varlığını zenginleştirme
 - Ç. Metinden algıladıklarını resme dökme
 - D. Konuşmasındaki dil yanlışlarını belirleme
 - E. Fiillerde Zaman (Fiil Kipleri)
 - a. Bildirme (Haber) Kipleri
 - b. Dilek Kipleri

ÖZET

TEST VI

BU BÖLÜMÜN AMAÇLARI

Bu üniteyi çalıştığımızda (bitirdiğinizde);

- * Okuduğunuz metni anlayarak çözümleyebilecek,
- * Okuduğunuz metni değerlendirebilecek,
- * Söz varlığınıza yeni sözcükler ekleyerek zenginleştirecek,
- * Metindeki kelimeleri, günlük hayattaki bağlamını dikkate alarak cümle içinde kullanabilecek,
- * Sözcükleri cümlede farklı görevlerde (isim, sıfat, zarf vb.) kullanacak,
- * Fiil ve isim arasındaki temel farkları kavrayacak,
- * Haber kiplerinin, fiillerin zamanlarına yaptığı etkiyi ve cümleye kattığı anlamı kavrayarak cümlelerde uygun haber kiplerini kullanabilecek,
- * Fiillerin dilek/istek kiplerinde (gereklilik, şart, istek, emir) kazandığı anlam özelliklerini kavrayarak, cümlelerde uygun dilek/istek kiplerini kullanabilecek,
- * Şahıs eklerini, iyelik eklerinden ayırt edebilecek,
- * Fiillerin olumlu, olumsuz, soru ve olumsuz soru çekimleriyle ilgili uygulamalar yapabileceksiniz.

NASIL ÇALIŞMALIYIZ?

- * Metinleri önce içinizden sonra sesli okuyunuz. İçinizden okurken metni anlamaya çalışınız. Sesli okumada ise duraklama, vurgu ve tonlamalara dikkat ediniz.
- * Metinlerle ve konularla ilgili düzenlenen çalışma kâğıtlarını uygulayınız.
- * Çalışma kâğıtlarını sırayla uygulamaya dikkat ediniz.
- * Üniteye çalışırken mutlaka yanınızda Türkçe sözlük ve yazım kılavuzu bulundurunuz.

OKUMAYA HAZIRLIK

Sizce alışkanlık nedir? Nasıl kazanılır? Düşününüz.

ALİŞKANLIK

Bir köylü kadın, bir danayı doğar doğmaz kucağına alıp sevmiş, sonra da bunu âdet edinmiş. Her gün danayı kucağına alır taşımış. Sonunda buna o kadar alışmış ki dana büyüyüp koskoca öküz olduğu zaman, onu yine kucağında taşıyabilmiş. Bu hikâyeyi kim uydurduysa alışkanlığın en büyük güç olduğunu çok iyi anlamış olacak. Gerçekten alışkanlık pek yaman bir hocadır ve hiç şakası yoktur. Yavaş yavaş, sinsi sinsi içimize ilk adımını atar; başlangıçta kuzu gibi sevimli, alçakgönüllüdür. Ama, zamanla, oraya yerleşip kökleşti mi, öyle azılı, öyle amansız bir yüz takınır ki kendimize gözlerimizi bile kaldırmaya izin vermez...

Bence en büyük kötülüklerimiz, küçük yaşımızda belirmeye başlar ve asıl eğitimimiz bizi emzirip büyütenlerin elindedir. Çocuk, bir tavuğun boynunu sıkar; kediyi, köpeği oyuncak edip yara bere içinde bırakır; anası da ona bakıp eğlenir. Kimi baba da oğlunun müdafaasız bir köylüyü, bir uşağı öldüresiye dövdüğünü, bir arkadaşını kurnazca aldattığını gördüğü zaman, bunu yiğitlik belirtisi sayarak sevinir. Oysa bunlar zalimliğin, zorbalığın asıl tohumları, kökleridir. Çocukta filizlenir, sonra alışkanlığın kucağında, alabildiğine büyüyüp gelişirler. Bu kötü yönsemeleri yaşın küçüklüğüne ve işin önemsizliğine bırakarak hoş görmek tehlikeli bir eğitim yoludur. Önce şu bakımdan ki çocukta tabiat hâkimdir ve tabiat asıl yeni tomurcuk salarken katıksız ve gürbüzdür. Sonra da hırsızlığın çirkinliği, çalınan şeye göre değişmez ki. Ha altın çalmışsın ha bir iğne. “İğne çaldı ama altın çalmak aklına bile gelmez.” diyenlere benim diyeceğim şudur: “İğneyi çaldıktan sonra niçin altını da çalmasın?”

Michel MONTAIGNE

“Denemeler” adlı eserinden alınmıştır. çev. Sabahattin EYÜBOĞLU

OKUYALIM ANLAYALIM

ÇALIŞMA KÂĞIDI 1

Metinde geçen *sinsi* ve *zalim* kelimelerinin anlamlarını sözlükten bulunuz. Bu sözcükleri önce isim, sonra da sıfat olarak birer cümlede kullanınız.

Sinsi:

Anlamı:

Cümle:

Cümle:

Zalim:

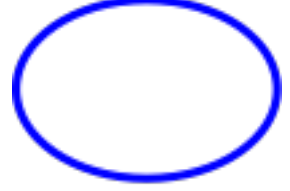
Anlamı:

Cümle:

Cümle:

Alçak gönüllü deyiminin karşıt anlamlısı bir deyim bulunuz.

ÇALIŞMA KÂĞIDI 2

Metinde geçen aşağıdaki sözcükleri sözlük sırasına koyarak anlamlarını bulunuz ve birer cümlede kullanınız.

“zorba, azılı, filizlenmek, katıksız, amansız, yönseme, gürbüz”

SÖZCÜK	ANLAMI	CÜMLE

ÇALIŞMA KÂĞIDI 3

Metinden yararlanarak aşağıdaki cümlelerle aynı anlama gelen cümleler kurunuz.

1. Bence en büyük kötülüklerimiz, küçük yaşımızda belirmeye başlar ve asıl eğitimimiz bizi emzirip büyüyenlerin elindedir.
.....
.....
2. Bu hikâyeyi kim uydurduysa alışkanlığın en büyük güç olduğunu çok iyi anlamış olacak.
.....
.....
3. Hırsızlığın çirkinliği, çalınan şeye göre değişmez ki.
.....
.....
4. Gerçekten alışkanlık pek yaman bir hocadır ve hiç şakası yoktur.
.....
.....
5. Önce şu bakımdan ki çocukta tabiat hâkimdir ve tabiat asıl yeni tomurcuk salarken katıksız ve gürbüzdür.
.....
.....

ÇALIŞMA KÂĞIDI 4

Metinle ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Metinde, alışkanlığın ortaya çıkışını göstermek için nasıl bir hikâyeye anlatılıyor?
2. Yazar, alışkanlığı neye benzetiyor? Neden?
3. Birinci paragraftaki “gözlerimizi kaldırmak” sözü hangi anlamda kullanılmış olabilir? Açıklayınız.
4. Yazara göre, alışkanlıklarımız ne zaman başlar? Bizi kim eğitir?
5. Metinde, zalimliğin, zorbalığın tohumları olarak gösterilen davranışlar nelerdir?
6. Yazar, çocuk yaştaki yönsemelere nasıl bakıyor? Açıklayınız.
7. Metinde, “Hırsızlığın küçüğü büyüğü olmaz.” sözünü anlatan cümleleri gösteriniz.

KONUŞALIM

Hoşlanmadığınız ve bırakmaya çalıştığınız bir alışkanlığınız var mı? Bu tür alışkanlıklardan kurtulmak mümkün müdür? Kısaca açıklayınız.

Çevrenizdeki insanları gözleyiniz. Bunlar arasında toplumca hoş karşılanmayan alışkanlıkları olanlar var mı? Varsa bu alışkanlığa, toplumun nasıl bir tepki gösterdiğini kısaca anlatınız.

YAZALIM**ÇALIŞMA KÂĞIDI 5**

İyi ya da kötü alışkanlıkların edinilmesinde arkadaş ve çevre etkili olur mu? İyi ve kötü alışkanlıklara kendi yaşantınızdan da örnekler vererek bir kompozisyon yazınız.

DİL BİLGİSİ

FİLLER (EYLEMLER)

Varlıkların yaptıkları işleri, hareketleri, kılışları, içinde buldukları durumları ya da onlarla ilgili oluşları zamana, biçime, kişiye bağlı olarak anlatan sözcüklere fiil (eylem) denir.

Fiilleri diğer sözcük türlerinden ayıran en önemli özellik **-mek (-mak), -me (-ma)** eklerini alabilmeleridir. Mesela “kış” sözcüğünü düşünelim. Kış, bir isimdir. Kışma veya kışmak diyemeyiz. “Gör” sözcüğüne baktığımızda, görmek veya görme sözcüklerinin ortaya çıktığını görüyoruz. Buna göre gör sözcüğü bir fiildir.

ÇALIŞMA KÂĞIDI 6

Aşağıdaki sözcüklerin isim mi yoksa fiil mi olduğunu bulunuz.

Masa
Kuş
Git
Yargı
Birinci
Kalk
Göz
Kes
Hat
Su

Fiillerde Kişiler:

Fiiller kişiye bağlı olarak oluşur. Aşağıdaki cümleleri inceleyelim:

Kitabı aldım.

Kitabı aldı.

Bu iki cümle birbiriyle aynı gibi gözükse de işi yapan kişiler farklı olduğu için anlamları da farklıdır.

İşi, kılışı, hareketi yapan ya da bir oluş içinde bulunan varlıktır. Fiillerde tekil ve çoğul olmak üzere üç türlü kişi vardır:

1. kişi (sözü söyleyen ya da söyleyenler)

Kitabı okudum.

Onu görmedi**k**.
Ben gelmiyorum**m**.
Dün biz gitmedi**k**.

2. kişi (sözü dinleyen ya da dinleyenler)

Beni görmedi**n**.
İstediğimi yapmadı**mız**.
Okula gitti**n**.
Hemen kaçtı**mız**.

3. kişi (kendisinden söz edilen ya da edilenler)

Dışarıya çıktı.
Gazeteyi okudu**lar**.
Ödevlere baktı**lar**.
Bize piyano çaldı.

ÇALIŞMA KÂĞIDI 7

Aşağıdaki parçada geçen koyu ve altı çizili sözcükleri listeleyiniz.

“**Atlarımız** hazır. Atlara biniyoruz. **Patikadan** ilerliyoruz. Yükseldikçe **ormanın** görünüşü değişiyor. Yayvan yapraklı **ağaçlar** yavaş yavaş azaldı. **Çam** ve **köknar** ağaçları sıklaşıyor. Dev gibi çamların ortasından geçiyoruz.”

Hikmet BİRAND
Anadolu Manzaraları.

Koyu yazılan kelimeler

Altı çizili kelimeler

Bu kelimeler arasında nasıl bir farklılık vardır?

.....

OKUMAYA HAZIRLIK

Daha önce Karagöz ve Hacivat' ı izlediniz veya dinlediniz mi? Karagöz ve Hacivat deyince aklınıza ne geliyor?

KARAGÖZ

Hacivat- Bak Karagöz'üm, mübarek ramazan geldi, gidiyor. Önümüz bayram. Cenabı Hak cümlemizi elemsiz kedersiz nice senelere yetiştirdin.

Karagöz- Âmin!

Hacivat- Dedim bu gece Karagöz'üme gideyim, şöyle bir tatlı tatlı konuşayım. Sen ise başladın abuk sabuk söylemeye.

Karagöz- Bulsam kaparım.

Hacivat- Neyi?

Karagöz- Kavuk, sarık, ne bulursam.

Hacivat- Öyle değil efendim, yani birtakım edepsiz sözlere başladın.

Karagöz- Ne! Ben Edip Bey'le haşlama yemedim.

Hacivat- Canım Karagöz'üm, şimdi latifeyi bırak da dinle. Mâlum ya önümüz mübarek bayram. Çoluk çocuk başıma toplandılar. Üstümüzde başımızda yok dediler. Hazır elimde beş on kuruş param var iken hemen çarşıya gittim. Hepsinin ayaklarına birer pabuç, üstlerine birer entarilik basma aldım. Aman Karagöz'üm ne sevindiler!

Karagöz- Kimin umurunda, bana ne!

Hacivat- Karagöz'üm öyle mi derler!

Karagöz- Ya ne derler?

Hacivat- Güle güle giysinler derler!

Karagöz- Peki öyle derim.

Hacivat-Eksik olma Karagöz'üm. Mâlum ya önümüz kış. Hazır param varken doğru odun iskelesine gittim. 500 okka kömür, iki çeki de odun aldım. Eve getirdim.

Karagöz- Güle güle giysinler. Üstlerinde başlarında paralansın.

Hacivat- Aman birader, ben kömür, odun aldım.

Karagöz- İyi ya işte, üstlerinde başlarında paralansın.

Hacivat- Onu öyle demezler Karagöz'üm. Güle güle yakınınız. Külü beyaz olsun, karşısında çoluk çocuk güle güle ısınınız.

Karagöz- Güle güle yakınınız, külü beyaz olsun.

Hacivat- Eksik olma Karagöz'üm. Geçen kış bizim evin damı akıyordu. Bir usta getirdim. Kiremitleri aktardım. Bazı ufak tefek yerleri de tamir ettirdim. Bir de güzel yağlı boya vurdurdum. Görme, Karagöz'üm, yepyeni bir ev oldu.

Karagöz- Güle güle yansın. Külü beyaz olsun. Alevi gökyüzüne çıksın. Karşısında çoluk çocuk güle güle ısınsın.

Hacivat- A birader, sen ne söylüyorsun! Ben evimi tamir ettirdim.

Karagöz- İyi ya işte, güle güle yansın.

Hacivat- Onu öyle demezler. Güle güle oturun, çoluğunuz çocuğunuzla oturun. Allah nazardan saklasın derler.

Karagöz- Güle güle oturun, çoluğunuz çocuğunuzla oturun.

Hacivat- Derken efendim, şöyle bir sokağa çıkayım, iftarlık öte beri alayım dedim. İleride, tam bizim evin köşesinde iki kişi kavga ediyorlar. Yanlarına gittim: “Ayıptır, mübarek günde kavga olur mu? Yapmayın, etmeyin!” dedimse de kim dinler! Öteden zaptiyeler geldiler. Onlarla birlikte beni de kavga ediyor sanarak yakaladılar, doğru hapishaneye attılar.

Karagöz- Güle güle oturun, güle güle oturun.

Hacivat- Karagöz’üm, onu öyle demezler. Esef etme kardeşim, dostun biri çıkarmazsa biri çıkarır diyerek beni teselli edecek yerde gönlümü kırıyorsun.

Karagöz- Esef etme Hacı Cavcav, dostun biri çıkarmazsa biri çıkarır.

Hacivat- Derken Karagöz’üm, benim suçlu olmadığım anlaşıldı, hapishaneden çıkardılar. Eve giderken bizim pideci fırınına uğrayıp bir iki pide alayım dedim. Fırının önünde dururken pişirici, küreği çekince sapı gözüme değdi, gözümün biri çıktı.

Karagöz- Esef etme Hacı Cavcav, dostun biri çıkarmazsa biri çıkarır.

Hacivat- A birader, benim gözüm çıktı.

Karagöz- Esef etme Hacivat.

Hacivat- Karagöz’üm, onu öyle demezler. Fırıncıya çıkışlılar. Kör müsün? Görmüyor musun? Önünüze, arkanıza bakın, terbiyesiz utanmazlar sizi, derler.

Karagöz- Evet... sizi utanmazlar, arlanmazlar. (Hacivat’a bir tokat atar.)

Hacivat- Aman birader ne yapıyorsun?

Karagöz- Fırıncıyı tokatlıyorum. Önüne ardına baksın.

Hayalî Küçük Ali’den
kısaltılarak alınmıştır.

OKUYALIM ANLAYALIM

ÇALIŞMA KAĞIDI 1

Aşağıda dinlediğiniz metinde geçen bazı kelimeler verilmiştir. Bu kelimeleri uygun olan açıklamayla eşleştiriniz.

a. latife	Türlü, önemsiz, ufak tefek şeyler.
b. çeki	Üzerinde renkli biçimler bulunan pamuklu kumaş.
c. entari	İki yüz elli kiloya eşit olan ağırlık ölçüsü
ç. zaptiye	Genellikle tek parçadan oluşan kadın giysisi.
d. öteberi	Şaka
e. okka	Ağırlık ölçüsü
f. basma	Osmanlı İmparatorluğu'nda toplum güvenliğini sağlamakla görevli askerî polis kuruluşu ve bu kuruluştan olan er.

ÇALIŞMA KAĞIDI 2

Aşağıdaki durumlarda söylenen kalıplaşmış ifadelere örnekler veriniz.

Çocuğunu uzak bir yere gönderen anne babaya.....

Zor bir işi yapmak zorunda olan kişiye.....

Yeni evlenen bir çifte.....

Hasta olan bir kişiye.....

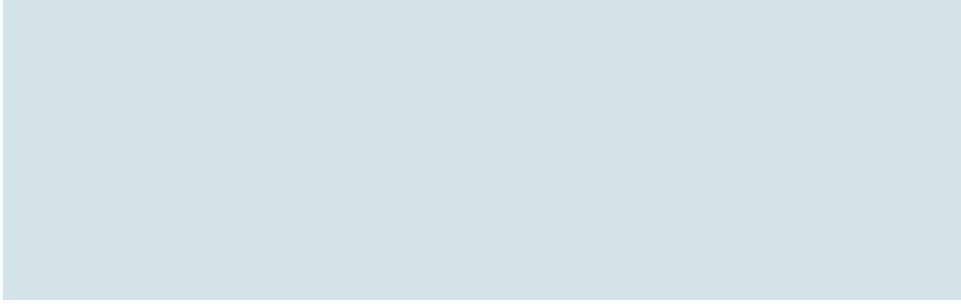
ÇALIŞMA KAĞIDI 3

Aşağıdaki kutucuklara Karagöz ve Hacivat'ın kişilik özelliklerini yazınız.

Hacivat

Karagöz**ÇALIŞMA KAĞIDI 4**

Metinle ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Karagöz ile Hacivat'ın etkili bir iletişim kuramamalarının nedeni nedir?
2. Günlük hayatta çeşitli durumlarda söylenen ifade kalıplarının çevremizdekilerle iletişim kurmamızdaki önemi nedir?
3. Sizce etkili bir iletişim kurabilmek için nelere dikkat etmeliyiz?
4. Hacivat'ın yerinde olsaydınız Karagöz'ün anlayışsızlığı karşısında nasıl bir tepki gösterirdiniz?
5. Dinlediklerinize ilişkin nasıl bir sonuca varıyorsunuz?
6. Siz olsaydınız metne nasıl bir başlık verirdiniz?

KONUŞALIM YAZALIM**ÇALIŞMA KAĞIDI 5**

- Alışverişe giden birinin satıcılarla yaptığı konuşmalar
- Aile bireyleri arasında geçen konuşmalar
- Arkadaşlarla gidilen bir gezi sırasında yapılan konuşmalar
- Biriyle tanışma sırasında yapılan konuşmalar

Yukarıda günlük hayatta yaptığımız konuşmalardan örnekler verilmiştir. Bunlardan birini seçerek konuştuklarınızı diyalog hâlinde yazıya dökünüz.

DİL BİLGİSİ

Fiillerde Zaman (Fiil Kipleri)

Fiil kök ya da gövdeleri kılışları, oluşları, durumları belirtmek için türlü eklerle değişik biçimlere girerler. Bunlara kip denir.

Türkçede dokuz fiil kipi vardır:

1. Bildirme (Haber) Kipleri
 - a. Belirli (-di'li) geçmiş zaman
 - b. Belirsiz (-miş'li) geçmiş zaman
 - c. Şimdiki zaman
 - ç. Gelecek zaman
 - d. Geniş zaman
2. Dilek Kipleri
 - a. Gereklilik kipi
 - b. İstek kipi
 - c. Dilek-koşul kipi
 - ç. Buyuru (emir) kipi

BİLDİRME (HABER) KİPLERİ

1. **Belirli (-di'li) Geçmiş Zaman:** Fiil kök ya da gövdelerine –di(-dı, -du-,dü, -tı, -ti, -tu, -tü) getirilerek yapılır.

Bil-di, al-dı, oku-du, kırıl-dı...

Kişiler	Kişi eki	Olumlu	Olumsuz	Olumlu Soru	Olumsuz Soru
1. tekil kişi	-m	Al-dı-m	Al-ma-dı-m	Al-dı-m mı	Al-ma-dı-m mı
2. tekil kişi	-n	Al-dı-n	Al-ma-dı-n	Al-dı-n mı	Al-ma-dı-n mı
3. tekil kişi	-	Al-dı	Al-ma-dı	Al-dı mı	Al-ma-dı mı
1. çoğul kişi	-k	Al-dı-k	Al-ma-dı-k	Al-dı-k mı	Al-ma-dı-k mı
2. çoğul kişi	-niz	Al-dı-nız	Al-ma-dı-nız	Al-dı-nız mı	Al-ma-dı-nız mı
3. çoğul kişi	-ler	Al-dı-lar	Al-ma-dı-lar	Al-dı-lar mı	Al-ma-dı-lar mı

2. **Belirsiz (-miş’li) Geçmiş Zaman:** Fiil kök ya da gövdelerine –miş (-miş, -muş, -müş) getirilerek yapılır.

Git-miş, gel-miş, bul-muş...

Kişiler	Kişi eki	Olumlu	Olumsuz	Olumlu Soru	Olumsuz Soru
1. tekil kişi	-im	Git-miş-im	Git-me-miş-im	Git-miş mi-y-im	Git-me-miş mi-y-im
2. tekil kişi	-sin	Git-miş-sin	Git-me-miş-sin	Git-miş mi-sin	Git-me-miş mi-sin
3. tekil kişi	-	Git-miş	Git-me-miş	Git-miş mi	Git-me-miş mi
1. çoğul kişi	-iz	Git-miş-iz	Git-me-miş-iz	Git-miş mi-y-iz	Git-me-miş mi-y-iz
2. çoğul kişi	-sınız	Git-miş-sınız	Git-me-miş-sınız	Git-miş mi-sınız	Git-me-miş mi-sınız
3. çoğul kişi	-ler	Git-miş-ler	Git-me-miş-ler	Git-miş-ler mi	Git-me-miş-ler - mi

3. **Şimdiki Zaman:** Fiil kök ya da gövdelerine –(i)yor eki getirilerek yapılır. Bu ek Türkçe ünlü uyumlarına aykırı bir ektir.

Söylü-yor, bakı-yor, bekli-yor...

Kişiler	Kişi eki	Olumlu	Olumsuz	Olumlu Soru	Olumsuz Soru
1. tekil kişi	-um	Yap-ıyor-um	Yap-mı-yor-um	Yap-ıyor mu-yum	Yap-mı-yor mu-y-um
2. tekil kişi	-sun	Yap-ıyor-sun	Yap-mı-yor-sun	Yap-ıyor mu-sun	Yap-mı-yor mu-sun
3. tekil kişi	-	Yap-ıyor	Yap-mı-yor	Yap-ıyor-mu	Yap-mı-yor- mı
1. çoğul kişi	-uz	Yap-ıyor-uz	Yap-mı-yor-uz	Yap-ıyor mu-y-uz	Yap-mı-yor mu-y-uz
2. çoğul kişi	-sunuz	Yap-ıyor-sunuz	Yap-mı-yor-su-nuz	Yap-ıyor mu-sunuz	Yap-mı-yor-mu-sunuz
3. çoğul kişi	-lar	Yap-ıyor-lar	Yap-mı-yor-lar	Yap-ıyor-lar mı	Yap-mı-yor-lar-mı

4. **Gelecek Zaman:** Fiil kök ya da gövdelerine -ecek (-acak) getirilerek yapılır.

Gel-ecek, oku-y-acak, bitir-ecek...

Kişiler	Kişi eki	Olumlu	Olumsuz	Olumlu Soru	Olumsuz Soru
1. tekil kişi	-im	Gel-eceğ-im	Gel-me-y-eceğ-im	Gel-ecek mi-y-im	Gel-me-y-ecek mi-y-im
2. tekil kişi	-sin	Gel-ecek-sin	Gel-me-y-ecek-sin	Gel-ecek mi-sin	Gel-me-y-ecek mi-sin
3. tekil kişi	-	Gel-ecek	Gel-me-y-ecek	Gel-ecek mi	Gel-me-y-ecek mi
1. çoğul kişi	-iz	Gel-eceğ-iz	Gel-me-y-eceğ-iz	Gel-ecek mi-y-iz	Gel-me-y-ecek mi-y-iz
2. çoğul kişi	-sınız	Gel-ecek-sınız	Gel-me-y-ecek-sınız	Gel-ecek mi-sınız	Gel-me-y-ecek mi-sınız
3. çoğul kişi	-ler	Gel-ecek-ler	Gel-me-y-ecek-ler	Gel-ecek-ler mi	Gel-me-y-ecek-ler mi

5. **Geniş Zaman:** Fiil kök ve gövdelerine -ır (-ar, -er, -ır, -ir, -ur, -ür) getirilerek yapılır.

Al-ır, gel-ir, bul-ur...

Kişiler	Kişi eki	Olumlu	Olumsuz	Olumlu Soru	Olumsuz Soru
1. tekil kişi	-im	Ver-ir-im	Ver-me-m	Ver-ir mi-y-im	Ver-me-z mi-y-im
2. tekil kişi	-sin	Ver-ir-sin	Ver-me-z-sin	Ver-ir mi-sin	Ver-me-z mi-sin
3. tekil kişi	-	Ver-ir	Ver-me-z	Ver-ir mi	Ver-me-z mi
1. çoğul kişi	-iz	Ver-ir-iz	Ver-me-y-iz	Ver-ir mi-y-iz	Ver-me-z mi-y-iz
2. çoğul kişi	-sınız	Ver-ir-sınız	Ver-me-z-sınız	Ver-ir mi-sınız	Ver-me-z mi-sınız
3. çoğul kişi	-ler	Ver-ir-ler	Ver-me-z-ler	Ver-ir-ler mi	Ver-me-z-ler mi

ÇALIŞMA KÂĞIDI 6

“Söyle-” fiilini geniş zamana göre çekimleyerek aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

Kişiler	Kişi eki	Olumsuz	Olumlu Soru	Olumsuz Soru	Olumsuz Soru
1. tekil kişi					
2. tekil kişi					
3. tekil kişi					
1. çoğul kişi					
2. çoğul kişi					
3. çoğul kişi					

DİLEK KİPLERİ:

1. **Dilek-Şart Kipi:** Eyleme, dilek-şart anlamı katmak için, -se,-sa getirilerek yapılır.

Yarın bize gelsen.
Arkadaşlarla kütüphaneye gitsek.
Şu mektubu okusa.

2. **İstek Kipi:** Fiil kök ya da gövdesine -e, -a getirilerek yapılır.

Bugün Selin’e uğrayalım.
Yarın annemi arayalım.
Bir kitap alayım.

3. **Gereklilik Kipi:** Fiillere -meli, -malı getirilerek yapılır.

Bu sınavdan iyi not almalıyım.
Her gün erken yatmalısın.
Buraya girmemelisin.

4. **Emir (Buyruk) Kipi:** Fiil ek almaz.

Sakın geç kalma.
Yarın mutlaka uğra.

ÇALIŞMA KÂĞIDI 7

Aşağıdaki tabloları uygun olan sözcük ve eklerle tamamlayınız.

Kişiler	Kişi eki	Olumlu	Olumsuz	Olumlu Soru	Olumsuz Soru
1. tekil kişi	-im				
2. tekil kişi		Git-meli-sin			
3. tekil kişi					Git-me-meli mi
1. çoğul kişi				Git-meli mi-y-iz	
2. çoğul kişi	-sınız				
3. çoğul kişi		Git-meli-ler			

Kişiler	Kişi eki	Olumlu	Olumsuz	Olumlu Soru	Olumsuz Soru
1. tekil kişi				Gel-e-y-im mi	
2. tekil kişi	-sin				
3. tekil kişi			Gel-me-y-e		
1. çoğul kişi					Gel-me-y-e-lim mi
2. çoğul kişi		Gel-e-siniz			
3. çoğul kişi	-ler				

Kişiler	Kişi eki	Olumlu	Olumsuz	Olumlu Soru	Olumsuz Soru
1. tekil kişi		Oku-sa-m			
2. tekil kişi				Oku-sa-n mı	
3. tekil kişi	-				
1. çoğul kişi			Oku-ma-sa-k		
2. çoğul kişi					Oku-ma-sa-nız mı
3. çoğul kişi	-ler				

ÇALIŞMA KÂĞIDI 8

Aşağıdaki cümlelerin fiillerini uygun zaman ve kişi ekleriyle tamamlayınız.

1. Mustafa Kemal küçük yaşta öksüz kal.....
2. Can rüyasında denizde yüz.....
3. Çalışmış, sonunda kazan.....
4. Arkadaşım şu an kitap oku.....
5. Yarın hava soğuk ol.....
6. Tatilde Antalya'ya git.....
7. Para biriktiren sonunda rahat ed.....
8. Polis hırsızı yakala.....
9. Kar yağarsa kayakçılar sev.....
10. Ayşe ile yarın sinemaya git.....

ÇALIŞMA KÂĞIDI 9

Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinde altı çizili olarak verilen fiilleri inceleyerek anlam özelliklerine göre gruplayınız.

“Doğayı korumalıyız.” sık sık duyduğumuz, her yerde söylenen bir söz. Zaten bugüne kadar “Doğayı korumamalıyız, çevreyi kirletmeliyiz.” gibi sözler duymadım hiç. Merak ediyorum: Madem herkes bu kadar seviyorsa doğayı o zaman onu yok edenler kim?

Doğayı korumak için neler yapıyoruz? Çoğu zaman bu konuda eğitim vermektense uyarı levhalarını devreye sokuyoruz: “Çimenlere basmayın!”, “Çiçekleri koparmayın!”. “Çöpleri yere atma!”, “Doğayı koru!”.Peki bu uyarı levhaları yeterli mi çevremizi korumak için? İnsanlar aldıkları bu emirleri ne ölçüde uyguluyor? “Kurallara uyalım, uymayanları uyaralım.” demek yeterli mi? Neyi niçin yaptığını öğretmek gerekmez mi?

Ne olurdu herkes doğayı sevse. Hayvanları korusa. Çevreyi kirletmese...

Gereklilik Belirtenler	İstek Belirtenler	Şart Belirtenler	Emir Belirtenler

ÇALIŞMA KÂĞIDI 10

Aşağıdaki cümleleri uygun dilek/istek kipleri ile tamamlayınız.

1. Babam erken (gel-) dışarı çıkacağız.
2. Ödevlerimizi (yap-).
3. Hadi televizyonu (kapat-) da (uyu-).
4. Değerli öğrenciler, kırmızı ışıkta karşıdan karşıya (geç-).
5. Şunu (bitir-), rahatla.
6. Böyle (yap-), senin yüzünden hepimiz azar işiteceğiz.
7. Hava çok sıcak. Yağmur ... (yağ-), iyi olacak.
8. Gel de markete (git-).
9. (çalış-), kazanırsın.
10. Seni bekliyoruz. Çabuk (gel-).
11. Arabalar şehir içinde aşırı hız (yap-).

ÖZET

Bu ünite; okuduğumuz metni anlama ve çözümlenmeye yönelik çalışmalar yaparak okuduğumuz metni değerlendirirken metinde mantık bakımından tutarlılık olup olmadığını sorgulayarak okuduklarımızı kendi hayatımızla ve günlük hayatla karşılaştırarak düşüncelerimizi hem yazılı hem de resim olarak ifade etmeye çalıştık. Konuşmalarımızı, konuşma sırasında ses ve beden dilini kullanıp kullanmadığımız ve görsel/işitsel materyallerden yeterince yararlanıp yararlanmadığımız açısından değerlendirerek konuşmamızdaki dil yanlışlarını sorguladık.

Varlıkların yaptıkları işleri, hareketleri, kılışları, içinde buldukları durumları ya da onlarla ilgili oluşları zamana, biçime, kişiye bağlı olarak anlatan sözcüklere fiil (eylem) denildiğini ve fiilleri diğer sözcük türlerinden ayıran en önemli özellik –mek (-mak), -me (-ma) eklerini alabilmeleri olduğunu öğrenerek fiil ve isim arasındaki farklılıklara dikkat çektik.

Fiillerin kişiye bağlı olarak oluştuğunu söyleyerek fiillerde kişi eklerini öğrendik.

Fiil kök ya da gövdeleri kılışları, oluşları, durumları belirtmek için türlü eklerle değişik biçimlere girdiklerini ve bunlara kip denildiğini söyledik. Kipleri de bildirme (haber) kipleri ve dilek kipleri olmak üzere iki ana başlık altında inceledik.

TEST VI

1. Aşağıdakilerden hangisi fiil değildir?
 - A) Söyle
 - B) Bak
 - C) Zıt
 - D) Git

2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde birden fazla fiil vardır?
 - A) Yolda yavaş yavaş yürüyordu.
 - B) Her sabah bize gelirdi, birlikte giderdik.
 - C) Benim yüzümden gidemedik.
 - D) Hem var hem yok, diyor.

3. Yeni mektup aldım gül yüzlü yârdan,
Gözetme yolları gel deyi yazmış.
Sivr'alan köyünde bizim diyardan,
Dağlar mor menevşe gül deyi yazmış.

Âşık Veysel
Dostlar Beni Hatırlasın.

Şiire hakim olan duygu aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Mutsuzluk
 - B) Sevinç
 - C) Özlem
 - D) Sevgi
-
4. “At ölür, meydan kalır; yiğit ölür, şan kalır.” Atasözündeki fiiller aşağıdakilerden hangisidir?
 - A) Gelecek zaman, 3. tekil kişi
 - B) Geniş zaman, 3. tekil kişi
 - C) Geniş zaman, 2. tekil kişi
 - D) Gelecek zaman, 2. tekil kişi

5. “Beni duymuyor musun?” cümlesindeki fiilin zamanı ve kişisi için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?
- A) Şimdiki zaman, olumsuz
B) Şimdiki zaman, soru
C) Şimdiki zaman, olumlu
D) Şimdiki zaman, 2. tekil kişi
6. Aşağıdaki fiillerden hangisi gelecek zamana göre çekimlenmiştir?
- A) Göreceğiz
B) Yaptılar
C) Yazmış
D) Gidersin
7. Aşağıdaki fiillerden hangisinin kişisi farklıdır?
- A) Bakarsınız
B) Bilirsiniz
C) Seversiniz
D) Yaparlar
- 8.
- (1) Çocukta filizlenir, sonra alışkanlığın kucagında, alabildiğine büyüüp gelişirler.
(2) Kimi baba da oğlunun müdafaasız bir köylüyü, bir uşağı öldüresiye dövdüğünü, bir arkadaşını kurnazca aldattığını gördüğü zaman, bunu yiğitlik belirtisi sayarak sevinir.
(3) Bence en büyük kötülüklerimiz, küçük yaşımızda belirmeye başlar ve asıl eğitimimiz bizi emzirip büyütenlerin elindedir.
(4) Oysa bunlar zalimliğin, zorbalığın asıl tohumları, kökleridir.
(5) Çocuk, bir tavuğun boynunu sıkır; kediyi, köpeği oyuncak edip yara bere içinde bırakır; anası da ona bakıp eğlenir.

Numaralandırılmış cümlelerle anlamlı bir paragraf oluşturmak için sıralama nasıl olmalıdır?

- A) 2 – 3 – 5 – 4 – 1
B) 4 – 1 – 5 – 3 – 2
C) 3 – 5 – 2 – 4 – 1
D) 1 – 5 – 4 – 3 – 2

10. Denizi kirletmemek duygusuna yükselmek için, yurdun her köşesini kendi evi ve kendi evindeki her şey gibi benimsemek gerekir, esasen yurt daha geniş bir ev olarak tanınmalıdır.

Paragrafın konusu aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Deniz kirliliği
- B) Çevre kirliliği
- C) Evimiz
- D) Yurt sevgisi

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisindeki fiil dilek-şart kipinde çekimlenmiştir?

- A) Bir kitap alayım.
- B) Bu sınavdan iyi not almalıyım.
- C) Yarın mutlaka al.
- D) Bu sınavdan iyi not alsam.

12. Bir insan hasta olduğu zaman aşağıdakilerden hangisi söylenir?

- A) Geçmiş olsun.
- B) Afiyet olsun.
- C) Bir yastıkta kocayın.
- D) Hayırlı olsun.

- 13.

1. bir danayı
2. kucağına alıp sevmiş
3. bunu âdet edinmiş
4. doğar doğmaz
5. bir köylü kadın
6. sonra da

Numaralandırılmış sözcüklerle anlamlı bir cümle oluşturmak için sıralama nasıl olmalıdır?

- A) 6 – 4 – 2 – 1 – 3 – 5
- B) 5 – 1 – 4 – 2 – 6 – 3
- C) 1 – 2 – 4 – 5 – 3 – 6
- D) 4 – 5 – 1 – 3 – 6 – 2

14. Aşağıdaki cümlelerin hangisinin sonuna üç nokta (...) konulmalıdır?
- A) Bazen de anlamak zor oluyor insanları
B) Niye uğramamış acaba
C) Hep isterdim ki
D) Bir gün elbet buluşuruz
15. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zarf **yoktur**?
- A) Bu meyveleri kendi bahçesinde yetiştiriyor.
B) Bizden sonra eve geldiler.
C) Bizim yanımıza koşarak geldi.
D) Beni her gün arıyor.
16. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde fiil **kullanılmamıştır**?
- A) Her gün danayı kucağına alır taşımış.
B) Çocuk, bir tavuğun boynunu sıkar.
C) Önce şu bakımdan ki çocukta tabiat hakimdir.
D) Kendimize gözlerimizi bile kaldırmaya izin vermez.
17. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yanlış noktalama işareti kullanılmıştır?
- A) Sen de gelecek misin?
B) Aman Allah'ım;
C) Şimdi kitapları çıkarın.
D) Şu kitabı kim okuyacak?
18. “Beni görünce başlardı ağlamaya, sesi yeri göğü tutarak.” cümlesinden aşağıdakilerin hangisi çıkarılır?
- A) Sürekli ağlardı.
B) Çok üzülür, sessiz sessiz ağlardı.
C) Bağıra bağıra ağlardı.
D) Her gün ağladığı için sesi her yerden duyulurdu.
19. “Şimdi gelirim yanına ha!” cümlesinde ünlem olan sözcük aşağıdakilerden hangisidir?
- A) şimdi
B) gelirim
C) yanına
D) ha

20. “Yazmamışsınız” fiili için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Olumsuzdur.
- B) 2. çoğul kişi eki almıştır.
- C) Belirsiz geçmiş zaman kipiyle çekimlenmiştir.
- D) Soru eki almıştır.

